



TOPLUMSAL MUTABAKAT
— ARAYIŞI & —
YENİ ANAYASA
ÇALIŞTAYI

SONUÇ BİLDİRGESİ

13 EYLÜL CUMARTESİ 2025 | İSTANBUL



Anayasa, millet iradesini somutlaştıran, siyasal iktidarı hukukla sınırlandıran ve gücün keyfilığının önüne geçerek toplumsal düzenin meşruiyetini sağlayan en yüksek hukuk belgesidir. Anayasa milletin kimliği, devletin de iskeletidir. Bir toplumsal mutabakatı, ortak bir gelecek iradesini ve egemenliğin hangi değerler üzerine inşa edildiğini tespit eder. Hak ve özgürlüklerin garantörü olarak devlete karşı insanı önceler.

Türkiye’de yaşanan birçok sorunun kökeninde devlet mekanizması yatmaktadır. Fakat siyasal ve toplumsal tartışmalarda devlet kavramının kendisi çoğu zaman sorgulamanın dışında tutulmakta, dolayısıyla kök nedenler yeterince aydınlatılmamaktadır. Devlet, işlevsel boyutuyla hayati öneme sahiptir. Fakat devletin kutsallaştırılarak hukukun önüne geçirilmesi, istismarların ve keyfilğin kolayca zemin bulmasına yol açmaktadır.

Devleti tanımlayan ve şekillendiren insan olmalıdır, bu da anayasa aracılığıyla mümkün olur. İnsanın devlet kalıplarına sıkıştırıldığı bir anlayış özgürlük ve onurla bağdaşmaz. Devlet, bireylerin özgür varoluşunu gözetmekle yükümlüdür. Aziz bir devlet, ancak aziz insanların omuzlarında yükselebilir; sindirilmiş ve bastırılmış kitlelerin devleti ise muhkem olmaz.

Bu bağlamda anayasa, devletin varlık nedenini ve fonksiyonlarını açık biçimde ortaya koymalı; kimlik, ideoloji veya başka herhangi bir dayatma aracına dönüşme potansiyeli taşımamalıdır. Anayasal düzenin amacı, devleti değil insanı merkeze almak, devletin sınırlarını çizerek onu hak ve özgürlüklerin hizmetinde konumlandırmaktır.



Buna binaen adalet, anayasa tasavvurumuzun dolayısıyla devletin özünü teşkil etmelidir. Bu öz, inanç değerlerimiz, ahlaki ve insani birikimimizle tamamlanır. Anayasa ayırıştırıcı ve ötekileştirici olmamalı, aksine öteki ile birlikte bir medeniyet tahayyülüne yönelmeli; milleti tek tip olacak şekilde kurgulamamalı, farklılıkları ile özümsemeli; farklı etnik kimliklerin ve inanç sahiplerinin onurunu korumalıdır.

Kaynağı millet olmayan hiçbir anayasa meşru değildir. Mevcut anayasa, oluşturulma şartları, felsefesi, yaslandığı ideolojik zemin ve beslediği vesayet sistemleri ile aziz milletimizin kimliğini yansıtmamakta, devletin iskeletini de sarsmaktadır. Bu nedenle yapıldığı günden bu yana tartışma konusudur.

Bu bağlamda bugün yani **13 Eylül 2025 tarihinde İstanbul**'da gerçekleştirdiğimiz, **“Toplumsal Mutabakat Arayışı ve Yeni Anayasa”** başlıklı Çalıştayımız toplumun farklı kesim ve anlayışlarını temsil eden değerli akademisyenlerin, uzman hukukçuların, siyasetçilerin, sivil toplumun ve kanaat önderlerinin katkılarıyla tamamlanmıştır.

Bu çalıştayda gayemiz, yeni bir anayasa taslağı ortaya koymak değildir; milletimizin beklentilerini dile getirmek, anayasadan kaynaklanan sorunlara çözüm yolları aramak, geleceğe ışık tutacak öneriler geliştirmektir.



Çalıştayımızda açıkça ortaya çıkmıştır ki;

1982 Anayasası, meşruiyetini toplumun iradesinden almayan; olağanüstü şartlarda hazırlanan ve askerî vesayet altında şekillenen, topluma dayatılmış bir metindir. Bu nedenle milletimizin talebi, tamamen yeni bir anayasanın inşasıdır. Yeni anayasa sürecinde küresel hukuk tecrübelerine kayıtsız kalmaksızın; fikrî temelleri, kurumsal örgüsü, felsefî arka planı, kültürel ve dinî kodlarıyla özgün bir toplumsal sözleşme ortaya koymak zorunludur. Bu süreç katılımcı, eşitlikçi ve adil bir yöntemle yürütülmelidir. Bunun için öncelikle, Türkiye toplumunun ortak kültür, inanç ve yerleşik örfi değerlerine karşı geliştirilen önyargılardan ve ideolojik dayatmalardan arınmak gerekmektedir.

Türkiye'nin anayasal kimliği, tarihsel birikimi ve toplumsal değerleri dikkate alınarak inşa edilmelidir. Sosyolojik normlar, pozitif normlara yansımali ve sisteme aktarılmalıdır. Bu bağlamda milletimizin İslam ümmetinin ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeği, anayasal tasavvurda göz ardı edilmemelidir. Yeni anayasa, evrensel insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle uyumlu biçimde, bu aidiyeti bir ayrımcılık değil; toplumun tarihî, kültürel ve manevi kökleriyle bağını güçlendiren bir referans olarak yansıtılmalıdır.

Anayasanın başlangıç kısmı, milletin kimliğini, ortak ideallerini, yaslandığı inanç ve değerleri, vaat ettiği ufku yansıtacak bir manifesto niteliğinde yeniden kaleme alınmalıdır.



Devlet–insan ilişkisi açısından anayasanın garantörlük işlevi, mevcut düzenin korunmasına adanmamalı, insan haysiyetinin ve temel haklarının teminat altına alınmasına yönelmelidir. Geçmişte yaşanan inanç temelli hak ihlallerinin tekrarına izin vermemek için, devletin vatandaşlarının dinî ve vicdanî kanaatlerine saygı göstereceği ve toplumun yerleşik inancına saygılı olacağı açıkça hükme bağlanmalı; hiç kimsenin inancının emir ve yasaklarına aykırı davranmaya zorlanamayacağı anayasal güvenceye kavuşturulmalıdır.

Yeni anayasa, herkesin kendisini eşit hissettiği ve ait hissedebileceği kapsayıcı bir vatandaşlık anlayışı üzerine inşa edilmelidir. Ortak aidiyetin sağlanabilmesi için etnik kimlikler, dinî inançlar ve ortak tarihsel tecrübe yok sayılmamalı; kimliğin asli unsurlarından biri olan anadil hakkı, eğitim hakkı ve diğer kültürel haklar güvence altına alınmalıdır. Toplumsal yapının temel kurumu olan aile, anayasal düzeyde korunmalı ve ifsat edici tehditlere karşı açık bir güvenceye kavuşturulmalıdır.

Yeni anayasa, hiçbir vatandaşının ötekileştirilmesine izin vermeyen, hak ve adalet merkezli bir anlayışla hazırlanmalıdır. Din ve vicdan hürriyeti ile ekonomik özgürlüklerin kesişim noktasında yer alan inanç temelli iktisadi faaliyet hakkı anayasal güvenceye alınmalı; böylece bireysel özgürlüklerin yanı sıra toplumsal dayanışma, ekonomik kalkınma ve uluslararası rekabet gücü de desteklenmelidir. Bu güvence, çoğunluğun beklentilerini karşılarken azınlıkların haklarını da gözeterek, çoğulculuğa dayalı bir gelecek vizyonu inşa etmelidir.

Yeni anayasada temel hak ve hürriyetler tali veya eklenti olarak değil, anayasal düzenin asli ve kurucu temeli olarak kabul edilmelidir. Bu güvence memleketimize sığınmış olan muhacirler de dâhil olmak üzere herkesi kapsamalı, hiçbir kesimin dışlanmadığı bir koruma alanı oluşturmalıdır.



Mahremiyet hakkı ve kişisel verilerin korunması, hem İslam hukukunun evrensel ilkeleri hem de modern hukuk standartları çerçevesinde temel bir insan hakkı olarak görülmeli; yalnızca bireysel bir hak değil, toplumsal barışın, hukuki güvenliğin ve insan haysiyetinin korunmasının vazgeçilmez bir unsuru olarak anayasal güvenceye kavuşturulmalıdır.

Yeni anayasa, eğitimin amacını da açıkça ortaya koymalıdır. Bedenin ve aklın geliştirilmesi, iradenin güçlendirilmesi, edep ve ahlakın kazandırılması, merhametli, vicdanlı ve vakur fertlerin yetiştirilmesi, genç nesillerin hayatın sorumluluklarına ve geleceğe hazırlanması amaçlanmalıdır. Eğitimin sadece okulda başlayıp biten bir süreç olmadığı; ailenin bu sürecin asli aktörü olduğu göz önünde bulundurulmalı; bu bağlamda çocukların eğitimlerinin velilerinin tercihine göre şekillenmesi güvence altına alınmalıdır.

Yeni bir anayasanın inşası, zihinsel bir arınma ve toplumsal durulmanın ardından sağlanacak geniş bir mutabakat zemini üzerinde mümkün olabilir.

Yeni bir anayasa yapmak, 15 partinin temsil edildiği, toplumun oylarının yüzde 95'inin iradesinin yansıdığı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin hem görevi hem de yetkisi dâhilindedir. Hem de daha fazla kaçamayacağı tarihsel bir sorumluluktur. Bu çerçevede, Meclis Başkanı'nın başkanlığında, tüm siyasi parti temsilcilerinin yer aldığı bir Anayasa Uzlaşma Komisyonu kurulmalı; en geniş toplumsal katılım sağlanarak talepler alınmalı; hazırlanan taslak, anayasa değişikliği usulleri çerçevesinde teklif haline getirilip prosedürler işletilmeli ve nihayetinde halkoyuna sunularak anayasal nitelik kazanmalıdır.



TOPLUMSAL MUTABAKAT
ARAYIŞI &
YENİ ANAYASA
ÇALIŞTAYI

SONUÇ BİLDİRGESİ

13 EYLÜL CUMARTESİ 2025 | İSTANBUL

Artık vakit, darbe anayasasının gölgesinden çıkıp sivil, katılımcı ve adil bir anayasa yapma vaktidir. Akademisyenler, hukukçular, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve toplumun bütün kesimleri bu tarihî sorumluluğu üstlenmeli; yeni bir geleceği birlikte inşa etmelidir.

Bugün gerçekleştirdiğimiz “**Toplumsal Mutabakat Arayışı ve Yeni Anayasa**” başlıklı çalıştayımızın sonuç bildirgesini siz değerli katılımcılar ve kamuoyu ile paylaşıyor, çalıştayımızın hayırlara vesile olmasını diliyoruz.

HÜDA PAR İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Başkanlığı